


Vliv konkrétní podoby fiskálního systému na výsledky kolektivní volby

Stará daň = dobrá daň ?




Problém

- ◆ Jak skutečnost, že daň je nová nebo stará, ovlivní chování jednotlivců v procesech kolektivní volby a prostřednictvím tohoto chování i konečné skupinové rozhodnutí?



osnova

- ◆ pojmy
- ◆ setrvačnost
- ◆ náklady rozhodování
- ◆ prahový efekt
- ◆ pružnost výnosu daně
- ◆ vliv více období a kapitalizace daní
- ◆ závěry



Nová daň

- ◆ v daňovém systému dochází k uložení nějaké daně, která doposud nebyla použita k financování poskytovaných veřejných statků. Nemusí jít o **nový způsob zdanění**. Jako “novou daň” tak můžeme interpretovat např. navýšení existující sazby, pokud je zavedeno za účelem financování nové kvality či kvantity statku,



Stará daň

- ◆ je taková, která byla schválena v minulém období pro financování veřejných statků a která se může i nadále ve fiskální soustavě uplatňovat, pokud se to vyžaduje.



Příklad:

- ◆ případ nové daně
 - ◆ v t_0 zavedena nová daň
 - ◆ nové převedení soukromých zdrojů pro veřejné použití oproti t_{-1}
 - ◆ jednotlivci si jsou více či méně vědomi reálných nákladů
- ◆ případ staré daně
 - ◆ v okamžiku t_1 jde o rozhodnutí opět dodat stejné množství VS
 - ◆ nevzniká žádná změna
 - ◆ kladné rozhodnutí i tehdy, když nikdo nepodstoupí změnu své ekonomické pozice



paradox

- ◆ náklady příležitosti (určitá překážka rozhodování jednotlivce pro poskytnutí další jednotky VS) u statku financovaného starou daní jsou ze *subjektivního pohledu* podstatně nižší než náklady pro financování stejného statku, které by si vyžádalo zavedení nové daně (při zachování stejného způsobu zdanění).



proč?

- ◆ Náklady příležitosti, které jsou pro jednotlivce důležité, jsou *subjektivní* povahy, nelze je měřit nezávisle na volbě samotné.
- ◆ Spočívají v předpokládaném “obětování” budoucích požitků ze zdrojů užívaných stejným způsobem, jak jsou zdroje užívané *v současné době*.



subjektivní příjem,

který musí být obětován v souvislosti s rozhodnutím o poskytnutí nového veřejného statku, je pro jednotlivce, který provádí volbu, **viditelný a zřejmý**. Aby si zajistil užitky dodatečného veřejného statku, který má financovat nová daň, musí snížit svoji spotřebu soukromých statků.



u staré daně se jeví naopak

spočívají totiž v **předpokládaném požitku** z použití zdrojů pro soukromé nákupy, které se v současnosti stejně nerealizují. V případě staré daně tedy představují náklady příležitosti veřejného statku potenciální užitek dodatečných zdrojů na soukromém trhu, a nikoliv obětování existujících či běžných požitků.



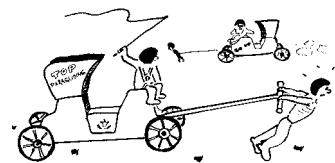
jinými slovy:

- ◆ náklady v rámci staré daně jsou jednotky subjektivního příjmu jednotlivce, který není v současnosti požívaný ve stejné formě, a který by v zásadě mohl vzniknout pokud by daň nadále nepokračovala.



setrvačnost

- ◆ pokračovat v zahájeném pohybu je snadnější než jej poprvé zahajovat.





důsledek:

- ◆ Pokud chci dodržet stejné množství poskytovaného statku, pak je pro mne výhodnější „stará“ daň
- ◆ U nové daně by na stejné množství musela být poptávka větší....



závěr:

- ◆ pokud ostatní podmínky zůstanou stejné, bude jednatlivec ochoten hlasovat pro poněkud větší veřejné výdaje v rámci starého, existujícího zdanění, než v rámci nového zdanění.



proč k tomu dochází?

- ◆ iracionalita?
- ◆ nedokonalá informovanost?
- ◆ iluze?

- ◆ také, ale rovněž *náklady rozhodování*



náklady rozhodování

- ◆ racionální rozhodování stojí čas, zdroje k získání informací
- ◆ ovšemže zde lze ušetřit, ale tím se jednatlivec vystavuje dodatečným nákladům spočívajícím ve vyšší pravděpodobnosti omylu



- ◆ Jakmile uznáme tyto náklady rozhodování, je zřejmé, že opakování volby v období následujícím po původní volbě, kdy bylo dosaženo určitého rozhodnutí, zahrnuje podstatně menší náklady, než rozhodování o změně



- ◆ Minimalizace nákladů rozhodování v průběhu času tak nutně povede k rutinnímu chování, k pokračování existujících pravidel a institucí (daňových schémat), k opakování posledních rozhodnutí a k odmítání nových alternativ. Mezi výběr existující alternativy a výběr nové alternativy bude vložen určitý “klín”, práh.



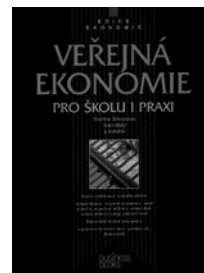
stará daň tedy dobrou daní?

- ◆ ano pokud je kritériem minimalizace zatížení poplatníka
- ◆ ano pokud je zájmem vlády získat co nejvíce prostředků
- ◆ ano pokud nechci, aby se moje rozhodování o výdajích poměřovaly tak přísnými pravidly “efektivnosti” jako je tomu u nově navrhovaných výdajů a daní.



teorie prahových efektů

- ◆ viz VE (Peacock, Wiseman)





pružnost výnosu daně

- ◆ jaký má na velikost a strukturu veřejných výdajů vliv skutečnost, že s růstem soukromých důchodů roste i relativní výnos daní?



příklad

- E_{TR} .. důchodová pružnost výnosu daní
- E_{DVS} .. pružnost poptávky po výdajových programech (veřejných statcích)

$$E_{TR} > E_{DVS}$$

$$HDP_t > HDP_{t-1}$$



$$1/2 \Delta TC_{VS} = \Delta HDP$$

$$\Delta TR_* = 2 \Delta HDP$$

- * daň, původně účelově zavedená pro financování tohoto veřejného programu, bude dosahovat při daných sazbách takový výnos, který roste dvakrát tak rychleji než národní důchod.



závěry

- ◆ Návrhy na nové veřejné výdaje budou mít mnohem větší šanci na příznivou politickou odezvu, než by tomu bylo v případě požadavku na financování prostřednictvím nové daně.
- ◆ Stejně veřejné výdajové programy budou mít zajištěnu větší podporu poplatníků v období rostoucího národního důchodu než jak tomu bude v období stabilního národního důchodu, pokud platí, že výnosy daně jsou vysoce pružné vzhledem k důchodu.



- ◆ to zejména platí o *progresivním zdanění příjmů jednotlivců*



více časových období

- ◆ doposud jsme předpokládali, že poskytované veřejné statky nebo služby jsou požívány pouze v *běžném časovém období* a že daň určená pro financování těchto statků je ukládána vždy pro každé období (ať už jde o novou daň nebo starou daň ve smyslu výše uvedené diskuse).
- ◆ složitější případ nastává, když jsou užitky a/nebo náklady (které musí jednotlivci odhadovat) rozloženy do více časových období.



- ◆ obtíže plynou hlavně z potřeby převést náklady a užitky na jejich současnou hodnotu (diskontování, kapitalizace)
- ◆ zejména tehdy, když není stejný či dokonce známý časový horizont platnosti, životnosti obojího